

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr. F. J. J. Buijendijk, Dr. K. Dijk, Dr. V. Hepp en Dr. B. Wielenga

Medewerkers: D. H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr. H. Bavinck, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr. Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr. F. W. Grosbeide, Amsterdam; Dr. W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, Tiel; Dr. B. A. Knoppers, Almelo; Dr. J. G. Kunst, Arnhem; Dr. H. W. Laman, Assen; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Prof. Dr. S. O. Los, Voorburg; Dr. P. C. Meijster, Rotterdam; Dr. J. C. de Moor, Amsterdam; Prof. Dr. J. Ridderbos, Kampen; Dr. J. C. Rullmann, Utrecht; Dr. K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr. W. J. A. Schouten, Kampen; Dr. J. Thijss, Meppel; Dr. H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Oostkapelle; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Anna Jacoba-Polder; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafmeer.

Drukkers, uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 per jaar.
Advertentie: 25 ct. per regel. Reclames: 75 ct. per regel.

oud en jong in vroeger eeuw. 1)

1.

In onze dagen, nu de strijd zich aangekondigd heeft tusschen oud en jong, ook in onze kerkelijke samenleving, kan het zijn nut hebben, terug te zien op het verleden, dat onder andere omstandigheden in 'twezen der zaak denzelfden strijd der geesten heeft aanschouwd. Het is o.m. Prof. Bavinck geweest, die, gelijk in meer gevallen, zoo ook hier, in een van zijn lezingen over oudere en jongere generatie, ons geleerd heeft terug te gaan van het speciale op het algemeene en uit de bijzondere ziekteverschijnselen, die de „jongeren” en de „ouderen” van onze dagen vertoonen, af te lezen de algemeen geldige wet van het conflict tusschen gaande en komende generatie. Want dat conflict komt onherroepelijk, overal waar zich de menscheit overwerkt heeft en zichzelf schier voorbijgestreefd is.

Wij zijn daarom, wie uit vervlogen tijden zich laat waarschuwen door den goeden raad der historie; deze goede raad is immers nog nooit duur geweest.

Niet te vergeefs zal daarbij de moeite zijn van wie zich met eenigen nadruk rekenschap geeft van het verhaal in Zacharia 7:1-6.

Deze perikop verplaatst ons in de dagen van Darius. Of, wat hetzelfde is, we zijn hier, in de eerste jaren na het beëindigen der ballingschap van het heilige volk in Babel.

Het waren tijden, waarin licht en duister elkaar bekwamen en nog niemand wist, welke macht de sterkste was: de drang der nieuwe geboorte van gelouterd leven en gezuiverden eeredienst, dan wel de bittere nawerking van het doorstane leed, dat eerst na den terugkeer uit het vroegste land zich in al zijn felheid toonde, toen de naakte stomp van in puin gelegde gebouwen zich somber aftekenden tegen Jerusalems avondhemel.

Wie kon ontkennen, dat groot nog was de ellende van 't heilige volk? De miltende herinnering aan de opgelegde vernedering kon kwalijk troosten het zoo licht opstandige hart. Te minder was hiervoor kans, omdat dan toch nog steeds een vreemde, onbesneden heiden zijn wil oplegde aan het zich bewuste volk en de herbouw van de in de asch gelegde gebouwen in stad en dorp allerminst den armelijken schijn van noodzakelijkheidswerk kon bedekken achter het fraaie gebaar van schoonheids-herstel, zoolang al wat men deed en doen mocht als gunst van een vreemdeling op profanen troon moest erkend blijven in stillen wrok.

En toch — 't was toch ook een mooie tijd. Want er was een nieuwe lente en toch het heerlijke oude geluid. Jerusaleml! Jerusaleml! En de tempel! De restauratie, de groote, van het heilige huis! En hoe grootsch was die opzet! Hoe vrijgevig was Cyrus, de koning, geweest, blijkens de in Babels boekerij nog steeds berustende oorkonde, volgens welke de nieuw te bouwen tempel in afmetingen en omvang dien van Salomo ver mocht overtreffen. En al zou het wel niet mogelijk blijken, die grootsche plannen te volvoeren, toch was het koninklijk edict waarborg, dat de verlangens van piëteit jegens het verleden en aesthetischen zin in den tempelbouw bij hem, den vorst, volle eerbiediging zouden vinden. Reeds was men meer dan twee jaar met den herbouw bezig; waarlijk, Jerusaleml begon weer te leven!

Deze innerlijke strijd nu van zich zelf bekampende vreugd en over zichzelf ontevreden gevoel van depressie is in onze dagen opnieuw te speuren. Ook onze kerkelijke samenleving maakt soortgelijke crisis door. Uit den strijd der ideeën, die door het oor-

logswaai te feller ontbrand is, uit den greep van den geest des tijds zijn we niet ongerept te voorschijn gekomen. Wij zijn in ballingschap toch ook geweest. En nu we vragen naar herstel, naar reformatie, naar reconstructie, nu komt ook ons de historie der laatste jaren vertellen dat we, of we willen of niet, hebben rekening te houden in onzen tempelbouw met luim en gril van onbesneden harten. Dat stemt tot droefheid en bezorgdheid.

En toch... Wie zou niet danken? Tegenover het lijden van veel verschrompeld kerkelijk leven staat, zelfs door buitenstaanders erkend, de betrekkelijke bloei van onze Gereformeerde kerken. En terwijl bij velen om ons heen, die aan geen opbouw denken, winkelhaak en passer en heitel even stil liggen als in de versteende symboliek van mufte vrijmetselaarsloges, daar heeft bij ons zich meer dan één opgemaakt, om in het vrije metselaarswerk aan den tempel der levende religie, al zoekend en schavend, al heitelend en metselend, den troffel niet minder werk te geven dan het zwaard.

Maar in zulke dagen vallen er zweedruppels.

En wanneer, gelijk daar in Jerusaleml, de troffel komt bij het zwaard, en dus het bouwwerk des vredes als een vesting gebracht wordt in staat van verdediging, dan komt daar in dubbele mate wat in simplen vorm achter de schutting van elk karwei en achter den wal van iedere vesting zich afspeelt: het barsche woord tegen wie zijn tijd verbeuzelt en de korte vermaning tot wie in verkeerden ijver of in gebrek aan ijver den werker in den weg loopt. Dan komt daar het goedbedoelde conflict der gelijkgezinden; de tweedracht der eendrachtigen.

Zie het maar weer in Jerusaleml. Daar komt op zekeren dag een gezantschap aan in de stad van de bouwers. Aan het hoofd ervan staan Sarezzer en Regem-Melech. Zij hebben een wonderlijke opdracht. Hun missie heeft een godsdienstig-liturgisch doel. Ze komen vragen, of naar het oordeel van het priestercollege en den profetenraad in den Jerusalemschen tempel het nu eens niet komen kan tot afschaffing van enkele boetedagen, die den laatsten tijd trouw gevierd waren.

In die ontmoeting van dit gezantschap met het officiële profeten- en priestercollege van Jerusaleml zien de jongere en de oudere generatie elkaar in de oogen.

De jongeren...

Als zoodanig openbaren ze zich allereerst in hun vraag. Met doode vormen hebben ze niets op. Daarom willen ze ook niet weten van vastendagen, als de ziel niet tot vasten gestemd is en tot gewezen. Moet daar nog geweend worden, zoo vragen ze, geweend en gevast in publieken rouw in de 5e maand?

In die vraag spreekt geen zucht naar revolutie, wel naar reformatie. Revolutie breekt met het oude, zonder te vragen of 'twel mag. Dat doen Sarezzer en Regem-Melech niet. Zij hebben met wie hen zonden, — ze zeggen 't zelf — trouw de dagen gehouden in vasten en weenen, die als vaste jaarlijksche rouwdagen waren erkend. Revolutie gaat de profeten voorbij en snoert den priesters den mond. Maar dit gezantschap komt met zijn vraag aan het goede adres. Neen, dat is geen revolutie, Maar het is wel reformatie.

Want reformatie, dat is het vragen naar nieuwe vormen voor het oude wezen. Reformatie, dat is het loswikkelen der zuivere idee uit onzuivere belichaming en het ontwikkelen van die idee in nieuwen, passenden stijl. Zoo is het hier. Waarom nog die vastendag van de 5e maand? Zeker, daarvoor was plaats gedurende de 70 jaren der ballingschap. Want in de 5e maand herdacht men, al die jaren door, hoe in dat zwarte jaar, ge weet wel, tempel en stad in brand gestoken zijn op den 10en dag. Dat verschrikkelijke gebeuren werd jaarlijks weer opgehaald; de harp ging dan weer van de wilgen, maar vraag niet, wat er dan bij gezongen werd... Die vastendag van de 5e maand was de grootste,

die door heel het volk trouw in eere gehouden werd. En daaromheen had men ook in sommige kringen nog een anderen cyclus van vastendagen gegroepeerd: er was zoo'n boetedag geweest in de 4e maand; want op den 9en van de 4e maand was indertijd Jerusaleml door Nebukadnezar ingenomen; in de 7e maand, want op den 3en van de 7e maand was Gedalia vermoord, en dat was ook een nationale ramp geweest; en ook in de 10e maand, want op den 10en van de 10e maand was de belegering der heilige stad door Nebukadnezar begonnen. En zoo hadden al die jaren door deze vierdagen den rampspoed van Juda's val en den smaad van Davids huis weer in den volksgeest doen opleven. Nu, dat had ook zin: 't Was toen de tijd van de antithese. Maar nu? Nu dan toch het heilige land met zijn tempel en stad, met zijn wijnbergen en akkers, was terugggegeven? Was 't nu niet de synthese, die riep om positieven arbeid? Voorbij was de tijd van 't klagen, van 't doleeren over oude grootheid, die verschrompeld; en wel mogen de ouderen weenen, weenen omdat de tempel, die daar oprijst, toch niet Salomo's tempel is, maar tegenover de droefenis der ouderen, die hoofdschuddend over verval en achteruitgang strompelen naar het graf, stellen deze jongeren den roep, om, nu de nieuwe tijd noesten arbeid vraagt, te bouwen, te werken; niet langer te vasten om wat toch voorgoed voorbij is, maar te zoeken de vreugde van den arbeid voor de reconstructie van de groote toekomst.

Wie durft hier dezen vragers den rug verachtelijk toekeren? Wie? 't Is toch immers ook wel te begrijpen, dat ze zoo spreken? Let er op, die eene woordvoerder heet Sarezzer. Een hebreuwsche naam is dat niet, wel is 't een uitheemsche, assyrische naam (vgl. Jes. 37:38, Jer. 39:3, 13). Blijkbaar is hij geboren in Babel; 't is voor het eerst, dat hij thans Jerusaleml ziet. Kunt ge 't dien man nu kwalijk nemen, dat hij niet de tranen der ouderen mee kan schreien? Hij heeft toch nooit gezien den ouden, heerlijken tempel; en wat hij er nog van zag, dat waren verbrokkelde ruïnes, meer niet. Hij kan daarbij niet stam met droef gelaat; hij wil vooruit; hij wil wat nieuws zien bouwen. Volkomen terecht is de opmerking gemaakt²⁾ dat de vraag, die door Sarezzer met zijn mannen hier gesteld wordt, bewijs is, dat ze niet veel op hebben met de somber-ernstige, zwaar-gedrukte stemming van vastendagen in den tijd, die na de ballingschap hen riep tot daden. Maar zonder ernst zijn ze evenmin als de ouderen, die hun tranen schreien om wat niet weerkeert.

Trouwens, daar ligt, als die ouderen hun blik niet laten benevelen door korzeligen onwil, zelfs reden tot blijdschap in de aankomst van deze deputatie. Immers, vanwaar is ze afgezonden? Het tweede vers (mits gelezen niet naar onze onjuiste stabnvertaling³⁾, doch naar den eigenlijken zin van den oorspronkelijken tekst) zegt ons, dat ze uit Bethel kwamen. Bethel komt naar Jerusaleml; wachter, durft ge nu nog zeggen, dat de dag niet komt? Bethel moest toch immers vroeger niets hebben van Jerusaleml; sedert Jeroabeam te Bethel zijn stierkalverdienst had ingesteld was Bethel officieel de concurrent van Jerusaleml; en Amos zegt het ons zelf, hoe daar vroeger in Bethel de ware profeten van Jahwe uit de stadspoort verjaagd werden naar het land van Juda, naar Jerusaleml toe; want Bethel had immers zelf zijn koningsheiligdom, zelf zijn rijkstempel? (Amos 7:12 v.).

Ja, zoo was het geweest. Maar de ballingschap heeft ook in dezen goed werk gedaan; en het gemeenschappelijk lijdens heeft

²⁾ Ed. König, Geschichte der alt. Religion, 2e Aufl. 1915, S. 566.

³⁾ Op verschillende, hier niet nader te noemen, gronden meenen wij, ondanks de bezwaren van Nowack o.m., te moeten vertalen in vers 2: „dat Bethel Sarezzer en Regem-Melech enz. gezonden had”.

¹⁾ Het voornemen bestaat bij de Redactie, binnenkort een serie artikelen te plaatsen over „De beweging der Jongeren”. Dit artikel moge als inleiding dienen.

De Redactie.